

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет соціальних наук та соціальних технологій

Кафедра політології

Магістерська робота

Освітній ступінь – магістр

На тему: **«ЗАКОНОТВОРЧІ МЕРЕЖІ ТА КОРУПЦІЙНА
ДІЯЛЬНІСТЬ»**

Виконав: студент 2-го року навчання

Спеціальності

052 Політологія, ОНП «Антикорупційні

студії»,

Соболь А. Д.

Керівник Костюченко Т. С.,

старша викладачка, кандидатка

соціологічних наук

Рецензент Мельниковська І.

PhD, доцентка кафедри політології

Центрально-Європейського Університету

Магістерська робота захищена

З оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« » _____ 20__ р.

Київ – 2023 р.

ПЛАН

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАКОНОТВОРЧИХ МЕРЕЖ	7
1.1. Концептуалізація поняття «законотворча мережа», «політична мережа» та «законодавці» у соціальних науках	7
1.2. Застосування мережевого підходу у дослідженні законодавчих мереж	16
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАКОНОТВОРЧОЇ МЕРЕЖІ У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ IX СКЛИКАННЯ.....	28
2.1. Методологія дослідження законотворчої мережі у Верховній Раді України IX скликання	28
2.2. Структура законотворчої мережі депутатів трьох комітетів ВРУ IX скликання на основі співавторства у законопроектах з корупціогенними ризиками	31
2.3. Порівняння центральності та серединності мережевих портретів «довгожителів» та «новачків» у законопроектах з корупціогенними ризиками	37
2.4. Структура законотворчої мережі депутатів трьох комітетів ВРУ IX скликання на основі співавторства у законопроектах без корупціогенних ризиків	41
2.5. Порівняння центральності та серединності депутатів у законопроектах без корупціогенних ризиків.....	43
2.6. Структура мережі приналежності законотворців до бізнес спільнот	47
ВИСНОВКИ	49
Список використаних джерел.....	52
АНОТАЦІЯ.....	57

ВСТУП

Громадянське суспільство покладає на парламент, як на головний орган законодавчої влади, обов'язок у формуванні та реалізації ефективної політики, що регулюють життя суспільства. Важливим елементом у діяльності парламенту залишається робота над розробкою законодавства, яке покладено на Комітети Верховної Ради України (далі – Комітети ВРУ). Згідно Закону України «Про комітети Верховної Ради України» комітети – це орган Верховної Ради України, який утворюється з числа народних депутатів України для здійснення за окремими напрямками законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань¹

Законопроектна функція комітетів полягає у розробці проектів законів, попередньому розгляді та підготовці висновків і пропозицій щодо законопроектів, доопрацюванні даних законопроектів, узагальненні зауважень та пропозицій, а також внесенні даних пропозицій. У Верховній Раді IX скликання налічується 23 комітетів, кожен з яких має спеціалізується на конкретній галузі законодавства та здійснює ретельний аналіз, підготовку та обговорення проектів законів перед їх розглядом на пленарних засіданнях.

В Україні 21 липня 2019 р. відбулись парламентські вибори, у результаті яких було сформовано склад Верховної Ради України 9-го скликання. Оскільки у 2019 році також відбулась і зміна президентської влади, це вплинуло на побудову нової співпраці депутатів у площині законодавчої діяльності. Але так звана президентська більшість політичної партії «Слуга народу», яка виграла 251 із 424 місць в українському парламенті могла поставити нові виклик у

¹ Верховна Рада України. Закон України "Про комітети Верховної Ради України" [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – 1995. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%E2%F0#Text>.

співпраці та побудові мережі зв'язків серед народних депутатів, а особливо побудові нових зв'язків у профільних комітетах ВРУ.

Таким чином зміна політичного ландшафту та зростання кількості політичних акторів призводить до складнішої динаміки в законотворчому процесі та підвищує ризик здійснення корупційних правопорушень законодавцями.

Так, наприклад, на початку нового політичного сезону у 2020 році народний депутат від партії «Слуга народу» отримав хабар за внесення пропозицій у законодавство щодо переробки твердих побутових відходів та підкупу народних депутатів, які є членами профільного комітету².

А у 2022 році народні депутати від партії «Слуга народу» та члени профільного комітету протягнули на голосування у парламент законопроект з корупціогенними ризиками і він набрав необхідну кількість голосів для того щоб бути реалізованим у життя³.

Створення та реалізація законодавства без корупційних ризиків є однією з вимог міжнародних партнерів і буде актуальною у період відбудови нашої держави. Оскільки усунення корупційних ризиків на етапі розробки законопроектів є ключем до забезпечення прозорості та довіри зі сторони громадян до законодавчого процесу та діяльності політиків. Також прозоре законодавство є елементом забезпечення або ж виконання вимог міжнародних антикорупційних стандартів, а міжнародні партнери надають велику увагу виконанню вимог міжнародних зобов'язань у сфері антикорупційної політики.

² Українська правда. Просив "плюшки": НАБУ опублікувало матеріали слідства щодо Юрченка. [Електронний ресурс] / Українська правда. – 2020. – Режим доступу до ресурсу:

<https://www.pravda.com.ua/news/2020/09/15/7266455/>.

³ Економічна правда. Законопроект 5655 – реформа містогвалтування., [Електронний ресурс] / Економічна правда. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/2/694533/>.

У цій роботі **об'єктом** дослідження є народні депутати з трьох профільних комітетів ВРУ, а саме Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики, Комітет з питань правоохоронної діяльності та Комітет з питань економічного розвитку. Ці три профільні комітети були обрані для проведення дослідження, оскільки згідно з дослідженням Інституту законодавчих ідей «Антикорупційна експертиза законопроектів ВРУ IX скликання, саме у законопроектах від цих трьох комітетів найчастіше були виявлені корупціогенні фактори у період з вересня 2019 по 31 грудня 2020 року⁴. Сфера правового регулювання пов'язана з питанням розподілу матеріальних ресурсів, а тому є особливо привабливою для проведення корупціогенних законів. Також корупціогенні фактори переважно виявляються Антикорупційним комітетом у законопроектах зі сфер, які регулюють розподіл суспільних благ, а саме податків та економічного розвитку.

Зв'язки між депутатами у даних профільних комітетах через спільне авторство поданих законопроектів у період 2019 – 2022 років є **предметом дослідження**.

Метою даної дослідницької роботи є виявити законотворчу мережу народних депутатів у профільних комітетах ВРУ 9-го скликання.

Згідно з метою сформульовано наступні **завдання**:

- узагальнити теоретико-методологічні підходи та результати досліджень законодавчих мереж;
- охарактеризувати зв'язки депутатів ВРУ IX скликання у трьох профільних комітетах;

⁴ Інститут законодавчих ідей. Антикорупційна експертиза законопроектів ВРУ IX скликання., [Електронний ресурс] / Інститут законодавчих ідей. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://izi.institute/research/antikorupczijna-ekspertiza-zakonoproektiv-vru-ih-sklikannya-2/>.

- з'ясувати рівень зв'язаності мережі депутатів: які подають законопроекти з та без корупціогенних ризиків;
- встановити визначальні характеристики центральних у мережі співавторства акторів;
- з'ясувати рівень серединності акторів у мережі співавторства;
- встановити кількість кліків у мережі співавторства у законопроектах з корупціогенними ризиками та без.

У дослідженні перевірені такі **гіпотези**:

- Співавторство у поданих законопроектах частіше відбувається на основі партійної приналежності;
- Депутати, які мають статус «новачок» частіше подають законопроекти з корупціогенними ризиками;
- Законопроекти з корупційними ризиками більшою мірою об'єднують народних депутатів, ніж законопроекти без корупціогенних ризиків.
- Вихідці з бізнесу частіше подають законопроекти з корупціогенними ризиками.

Емпіричною базою роботи є база даних, утворених за допомогою біографічним даних про депутатів з Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики, Комітету з питань правоохоронної діяльності та Комітету з питань економічного розвитку IX скликання ВРУ та інформація про подані законопроекти за період 2019 – 2022 років, взятих із сайту ВРУ. Теоретико-методологічною базою цього дослідження є напрацювання у галузі дослідження законодавчих мереж таких науковців як Джейкоб Морено, Семюель Паттерсон, Річард Фенно, Кесслер та Кребіель, Трейсі Баркетт, та Джон Скворец та інші.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАКОНОТВОРЧИХ МЕРЕЖ

1.1. Концептуалізація поняття «законотворча мережа», «політична мережа» та «законодавці» у соціальних науках

Вивчення законодавчих мереж або ж структур є актуальним та корисним інструментом у вивченні співпраці між членами парламенту або профільного комітету під час законотворчої діяльності. Мережевий аналіз, як кількісний метод, допомагає дослідити законотворців, як об'єкт, який має взаємодію з іншими об'єктами, а також бере участь у процесі прийняття рішень. Як зазначають, Олена Жулькевська та Андрій Горбачик у праці «Мережевий підхід до вивчення структури українського парламенту», з метою вивчення таких структур часто використовують мережі спеціального виду, а саме так звані «мережі членства»⁵. Адже часто відносини між акторами не можуть бути виявлені безпосередньо, а саме коли мова йде про зв'язки в середині владної еліти. Як зазначають автори, індикаторами таких зв'язків можуть бути спільні участі у різних заходах, комітетах та інших організованих формах взаємодії. Зв'язки між акторами можуть нести за собою встановлення міжособистісного контакту, а застосування мережевого аналізу використовується для вивчення мережі приєднання, а саме цих міжособистісних та опосередкованих зв'язків, коли актори беруть участь у тих самих подіях і можуть мати дружні відносини поза парламентом.

Перш за все варто концептуалізувати поняття законодавці, законотворчі та політичні мережі. Так, Фенно у книзі «Конгресмени у комітетах» (1973)

⁵ Горбачик, А. Мережевий підхід до вивчення структури українського парламенту. / Горбачик, А., Жулькевська, О. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2006. – №3. – С. 161–181.

концептуалізує законодавців як стратегічних, цілеспрямованих акторів, вмотивованих трьома основними цілями, такими як: підвищення інституційного престижу, переобрання, ефективна державна політика, але кожен законодавець має власне поєднання пріоритетів та інтенсивності роботи⁶. Основною тезою роботи є те, що рішення, прийняті комітетами палати представників є природними і передбачуваними наслідками цілей та екологічних обмежень, що характеризуються членством в цих комітетах. Екологічні обмеження, згідно з дослідженням Фенно, складаються з дій чотирьох позакомітетських груп акторів: членів палати представників, виконавчої влади, клієнтських груп та двох політичних партій.

Стефан Войчик у дослідженні «Чому законодавчі мережі? Аналіз формування законодавчої мережі» концептуалізує законодавчі мережі як сукупність вузлів у законодавчому середовищі, які мають певний зв'язок одне з одним. Під вузлами розуміють певних осіб, організації чи держави, а зв'язки представляють собою певну форму зв'язку між вузлами. Таким чином, мережа, що з'єднує вузли за допомогою зв'язків, представляє собою моделі відносин між соціальними або політичними акторами, але й може бути інтерпретована як тип структури⁷.

Дослідник зазначає, що законодавчі мережі різноманітні – вони включають альянси, коаліції, обмін ресурсами, дебати й обговорення ідей, обмін інформацією між законодавцями, надання законодавчої підтримки, а також співавторство у розробці політики⁸. Результати дослідження Войчика свідчать про те, що навіть у фрагментованих та регіональних контекстах, законодавці схильні об'єднуватись в мережі на основі партійної приналежності

⁶ Fenno, R. F. (1973). *Congressmen in committees* (Vol. 6). Little, Brown.

⁷ Ward, M. D., Stovel, K., & Sacks, A. (2011). Network analysis and political science. *Annual Review of Political Science*, 14, 245-264.

⁸ Wojcik, S. (2019). Why legislative networks? Analyzing legislative network formation. *Political Science Research and Methods*, 7(3), 505-522.

або ж членства в тій же мірі, що і на основі державного членства. Партійна приналежність, на думку дослідника, сприяє тісній внутрішньопартійній взаємодії в різних контекстах. Таким чином такий елемент, як партія має значний вплив на формування мережових зв'язків законодавців. Ці зв'язки є не просто професійними, але й особистими.

Як зауважує Джастін Кіркланд у своєму дослідженні «Реляційні детермінанти результатів законодавчої діяльності: Сильні та слабкі зв'язки між законодавцями», тісні зв'язки, які ми спостерігаємо між законодавцями є результатом їхньої латентної схожості у вимірах, що визначають їхні політичні вподобання⁹. Так законодавці однієї партії, однієї статі та однієї раси часто формують тісні зв'язки, які, на думку дослідника, є випадковими. А підтримка, яку законодавці надають одне одному, існувала б незалежно від того, чи був сформований між ними зв'язок насправді, оскільки саме їхня латентна схожість породжує й схожі політичні цілі. Але слабкі зв'язки, які утворились між законодавцями, є стратегічними спробами законодавців змінити свій базовий рівень підтримки та підвищити свій законодавчий успіх. За результатами дослідження саме слабкі зв'язки підвищують ймовірність законодавчого успіху, а саме створюючи зв'язки із законодавцями з різними якостями та характеристиками, можна створити нові шляхи впливу та підтримки.

Деякі дослідження показують, що структура мереж законодавців пов'язана з формуванням довіри та репутації всередині групи. Тому законодавчі мережі можуть бути важливими для налагодження координації всередині політичних партій. А для ефективної координації кандидат повинен бути певний, що інші члени його партії зроблять той самий політичний вибір,

⁹ Kirkland, J. H. (2011). The relational determinants of legislative outcomes: Strong and weak ties between legislators. *The Journal of Politics*, 73(3), 887-898.

що і він, інакше від координації не буде користі¹⁰. Для створення тих надійних зобов'язань щодо координації політичні партії можуть надавати своїм членам професійні можливості для спілкування щодо законодавчих питань, соціальної взаємодії та обміну інформацією. На практиці це може включати організацію професійних зустрічей, неформальних дискусій, обідів, а також координацію відвідування соціальних та розважальних заходів. Саме під час такої неформальної взаємодії законодавці будують міцні стосунки з іншими членами своєї партії, тому вони менш схильні розвивати тісні зв'язки поза партійною діяльністю. Законодавчі зв'язки у такому разі дають можливість контролювати поведінку, створювати довіру всередині групи, будувати репутацію, а також координувати законодавчі дії.

Політичні мережі німецька дослідниця Таня Бьорцель концептуалізує як сукупність відносно стабільних відносин, які не мають ієрархічного та взаємозалежного характеру, що об'єднує різноманітних учасників, які мають спільні інтереси щодо політики і які здійснюють обмін ресурсами для досягнення окресленої мети за допомогою, оскільки співпраця є найкращим способом досягнення спільних цілей¹¹. Отже, важливим елементом політичної мережі є зв'язки між акторами на основі спільних цінностей учасників мережі, а також співпраця задля досягнення кінцевого результату або ж поставленої мети.

Для політичних мереж притаманною є низка таких характеристик, як обмежена кількість учасників, взаємодія високого ступеня між усіма членами спільноти з приводу політичних проблем, постійне членство в мережах,

¹⁰ Carpenter, D. P., Esterling, K. M., & Lazer, D. M. (2004). Friends, brokers, and transitivity: Who informs whom in Washington politics?. *The Journal of Politics*, 66(1), 224-246.

¹¹ Börzel, T. (1997). What's so special about policy networks? An exploration of the concept and its usefulness in studying European governance. *European Integration online Papers (EIoP)*, 1(16).

існування консенсусу серед учасників мережі щодо ідеологій, цінностей та політичних преференцій, а також наявність відносин обміну, що засновані на контролі над ресурсами всіма членами політичної спільноти¹².

Основні мережеві параметри для вивчення політичної мережі, виокремлені Ф. ван Ваарденом, це: структура мережі, суб'єкти мережі, влада, функції, процедурні правила та стратегії суб'єктів. Однак, як зазначає Катерина Богуславська, дані параметри мають бути розширені та уточнені, оскільки у початковому вигляді дозволяють використовувати мережевий підхід як епітет для позначення взаємозалежності політиків, а не як методологічний інструмент¹³.

Основними показниками дослідження мереж є серединність (betweenness), ступінь центральності (degree centrality), показник близькості (closeness) та щільність (density).

Ступінь центральності (degree centrality) вимірює загальну кількість зв'язків у групі, а також встановлених з іншими групами, що мають більше одного кандидата¹⁴. Ступінь центральності обчислюється за допомогою простого підрахунку кількості суміжних зв'язків з актором або від нього. Фрімен концептуалізував міру центральності як міру активності актора. А з

¹² Богуславська, К. *Мережевий підхід: причини виникнення, напрями дослідження мереж та їх типологізація* [Електронний ресурс] / Богуславська, К. // Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України], (32). – 2006. – Режим доступу до ресурсу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/bohuslavska_merezhevyi.pdf.

¹³ Богуславська, К.,. *Характеристика та інтерпретація параметрів політичних мереж для дослідження політичних акторів*. [Електронний ресурс] / Богуславська, К., // Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України], (36),. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/boguslavska_kharakterystyka.pdf.

¹⁴ Grossmann, M., & Dominguez, C. B. (2009). Party coalitions and interest group networks. *American Politics Research*, 37(5), 767-800.

точки зору обміну владою, міра центральності виступає показником, який відображає кількість альтернатив для певного актора. Збільшення кількості альтернатив, збільшує і владу¹⁵. Ступінь центральності також може бути показником для відображення поведінки, що посилює владу, яка відбувається через пряму взаємодію між собою акторів. Наприклад, Мурніган та Брасс зазначають, що прямі зв'язки дозволяють уникати необхідності покладатись на посередників для доступу до ресурсів. А також дослідники зазначають, що формування коаліції відбувається по одній людині за один раз, коли безпосередня взаємодія відбувається між засновником та потенційними членами.

Центральність між вузлами або ж серединність (betweenness centrality), навпаки, вимірює кількість шляхів між вузлами, що проходять через групу. Центральність допомагає ідентифікувати законодавців, які діють як певний місток у групі. Оскільки такі законодавці отримують підтримку від своїх колег, а також пропонують її іншим колегам взамін. А показник близькості (closeness) виходить за межі прямого зв'язку між авторами та співавторами, вимірюючи середню відстань між будь-якими законодавцями, що належить до групи¹⁶. Як зазначається у дослідженні Тетяни Костюченко та Катерини Нагорняк про структуру зв'язків між депутатами Верховної Ради 6-го та 7-го скликань, показник центральності дає змогу виділити тих акторів, які є головними та займають основні позиції у структурі мережі¹⁷.

¹⁵ Brass, D. J., & Burkhardt, M. E. (1992). Centrality and power in organizations. *Networks and organizations: Structure, form, and action*, 191(215), 198-213.

¹⁶ Wasserman, S., & Faust, K. (1994). *Social network analysis: Methods and applications*.

¹⁷ Костюченко Т. С., & Нагорняк, К. Структура зв'язків між депутатами Верховної Ради України 6-го та 7-го скликань: порівняння мереж формування політики. [Електронний ресурс] // Наукові записки НаУКМА.. – 2013. – Режим доступу до ресурсу:

Так, Джеймс Фаулер у своєму дослідженні використав мережевий підхід, щоб проаналізувати мережу спонсорства, що включала 280 тисяч законодавчих актів, запропонованих між 1973 та 2004 роками в Сенаті та Палаті представників США. Для опису структури дослідником було використано такі змінні, як кількість представників, що є співавторами законопроектів; ступінь центральності (degree centrality), який допомагає підрахувати кількість прямих зв'язків, які вузол має з іншими вузлами; серединність або ж центральність між вузлами (betweenness centrality); близькість (closeness), а також новий показник, який було розроблено автором, а саме «зв'язаність» (connectedness), яка дозволяє виміряти законодавчий вплив. У дослідженні Фаулера ступінь центральності служив певною мірою елементом підтримки, яку кожен законодавець отримував від своїх колег чиновників. А також саме дослідження показує, що найсильніші зв'язки були розділені на такі підкатегорії як, «інституційні зв'язки», «регіональні та особисті зв'язки». Інституційні зв'язки були виявлені між високопоставленими членами. Регіональні зв'язки були виявлені між законодавцями з одного штату або сусідніх округів. А особисті були згруповані у категорії законодавців, які тісно працюють над конкретним питанням або мають зв'язки між собою на основі питання, а також тими хто мають дружні зв'язки між собою¹⁸.

Варто розуміти, що ступінь центральності впливає з двох різних структурних уявлень. По-перше, є ті, хто розглядають людину, як центральне місце в соціальній мережі в тій мірі, в якій вона так чи інакше близька до інших у мережі. Таке уявлення про центральність будується на ідеї, що людина, яка є близькою до інших, матиме доступ до більшої кількості інформації, вищий

<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/331bee0c-1f9e-4f7f-8107-1fd54006d413/content>.

¹⁸ Fowler, J. H. (2006). Connecting the Congress: A study of cosponsorship networks. *Political analysis*, 14(4), 456-487.

статус, більше влади та престижу, ніж інші у мережі¹⁹. Друге уявлення про ступінь центральності виникає з ідеї, що люди певним чином займають центральне місце в тій мірі, в якій вони знаходяться між іншими у спілкуванні. Таким чином люди можуть сприяти або ж перешкоджати комунікації інших, а отже й можуть блокувати доступ інших до більшої інформації, вищого статусу, більшої влади, престижу та впливу.

Показник близькості (closeness) допомагає визначити наскільки актор «близький» до всіх інших учасників, враховуючи як прямі, так і опосередковані зв'язки. Даний показник можна інтерпретувати як ефективність, а саме як ступінь до якого актор може дістатись до всіх інших учасників за найменшу кількість кроків, або ж незалежність, перебуваючи ближче до всіх інших учасників, головний актор має меншу залежність від попередників²⁰. Так, на думку Фрімена, показник близькості вказує на те, наскільки актор може уникнути контролю з боку інших учасників. А також, показник близькості допускає можливість того, що актор, маючи декілька прямих зв'язків, може бути центральним, оскільки ці кілька зв'язків пов'язані з іншими акторами, які займають центральне місце в системі.

Ще одним не менш важливим показником дослідження законодавчих мереж є щільність (density). Показник щільності для кожної мережі визначається як пропорція, кількості всіх зв'язків порівняно із загальною кількістю всіх можливих зв'язків²¹. У дослідженні про структуру зв'язків між депутатами Верховної Ради 6-го та 7-го скликань авторки вказують, що за

¹⁹ Freeman, L. C., Borgatti, S. P., & White, D. R. (1991). Centrality in valued graphs: A measure of betweenness based on network flow. *Social networks*, 13(2), 141-154.

²⁰ Brass, D. J., & Burkhardt, M. E. (1992). Centrality and power in organizations. *Networks and organizations: Structure, form, and action*, 191(215), 198-213.

²¹ Knoke, D., & Kuklinski, J. H. (1982). *Network analysis*/Sage University Papers. N 28.

допомогою показника щільності можна виявити наскільки добре зв'язана мережа та наскільки розгалуженими є персональні мережі акторів²².

Якщо говорити про використання показника щільності у дослідженні законодавчих мереж, так автори дослідження «Законодавчий успіх у маленькому світі: Аналіз соціальних мереж та динаміка законодавства Конгресу», зазначають про те, що використання показника щільності зв'язків або співавторства у дослідженні законодавчих мереж може бути показником, який допоможе виявити популярність певного законопроекту або потреб законотворців²³.

Можна зробити висновок, що законодавчим мережам притаманні особливі характеристики, що роблять їх відмінними від політичних чи соціальних мереж у дослідженнях. Основними елементами, на які варто звернути увагу дослідникам при вивченні законодавчих мереж, є щільність мережі, за допомогою якого можна виявити наскільки добре зв'язана мережа акторів; показник близькості, який при аналізі допомагає визначити наскільки актор є «близький» до всіх інших учасників, враховуючи як прямі, так і опосередковані зв'язки; центральність допомагає виміряти загальну кількість зв'язків у групі, а також кількість встановлених зв'язків з іншими групами, що мають більше одного кандидата; а також серединність допомагає виміряти кількість шляхів між вузлами, що проходять через групу або виміряти кількість каналів інформації, які проходять через актора мережі.

²² Костюченко Т. С., & Нагорняк, К. Структура зв'язків між депутатами Верховної Ради України 6-го та 7-го скликань: порівняння мереж формування політики. [Електронний ресурс] // Наукові записки НаУКМА.. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/331bee0c-1f9e-4f7f-8107-1fd54006d413/content>.

²³ Tam Cho, W. K., & Fowler, J. H. (2010). Legislative success in a small world: Social network analysis and the dynamics of congressional legislation. *The Journal of Politics*, 72(1), 124-135.

1.2. Застосування мережевого підходу у дослідженні законодавчих мереж

Використання мережевого аналізу у сфері дослідження законодавчої діяльності набирало та продовжує набирати популярності в рамках соціальних наук. Його актуалізацію можна розділити на три наступні хвилі. Перша з них бере початок у 1939 році, її основною заслугою було встановлення певного зв'язку між реляційними уявленнями та соціально-політичними дослідженнями. Основним ім'ям даного періоду є Якоб Морено та його дослідження, яке він провів у Нью-Йоркській школі для дівчат у Гудзоні. Даний заклад відіграв роль виховної установи для дівчат-підлітків. У 1932 році кількість втеч з даного закладу суттєво зросла, показник перевищував у тридцять разів норми. Морено разом зі своєю колегою Хелен Дженнінгс графічно відобразили почуття, які відчувають дівчата одна до одної за допомогою серії соціограм. Використаний метод показав, що на втечу дівчат впливають не так індивідуальні фактори (особистість та мотивація), а більше їхня закріпленість та місце розташування в мережі. Саме закріпленість та місце розташування кожної дівчини в мережі, на думку вчених, визначатиме чи втече дівчинка з виховної установи та коли саме²⁴.

Беручи за основу ідеї Джейкоба Морено та його колеги Хелен Дженнінгс, Роутт у 1938 році висунув теорію про важливість міжособистісних стосунків у законодавчому полі²⁵. Вчений ввів поняття «проблема законодавця», яка описує спосіб, у який чиновник повинен грати на двох аренах, щоб зберегти і зрештою зміцнити свою позицію. Перш за все, чиновник

²⁴ Ghinea, G. N. (2022). Social Networks in the Cosponsorship Legislative Behavior: Theoretical Explorations. *Calitatea Vieții*, 33(1), 1-15.

²⁵ Routt, G. C. (1938). Interpersonal relationships and the legislative process. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 195(1), 129-136.

повинен грати на стороні електорату і підтримувати його елемент задоволеності, а по-друге він повинен навчитись зберігати та покращувати особисті зв'язки з рештою чиновників, для того щоб полегшити майбутні переговори та переконатись, що ті закони, які він буде пропонувати, були прийняті до уваги. Для дослідження проблеми впливу факторів міжособистісних стосунків на законодавчий процес вченим було проведено дослідження з застосуванням методології для запису даних під час законодавчого процесу. Даний підхід передбачав запис та класифікацію особистих контактів між законодавцями у законодавчій палаті протягом визначеного періоду часу. Зібрана база даних містила інформацію про осіб, що були залучені у взаємодію та місце, де будувалась особистісні зв'язки.

Друга хвиля бере свій початок у 1940-х роках та на даному етапі аналіз соціальних мереж почав розвиватись, як окрема сфера, завдяки використанню теорії графів. А також у центрі уваги другої хвилі досліджень постає питання відносин між соціальними зв'язками та політичними партіями, як формальними законодавчими інституціями.

Одним із впливових досліджень другої хвилі було дослідження Семюеля Паттерсона, опубліковане в 1959 році. Вчений провів дослідження по виявленню міжособистісних стосунків між представниками Асамблеї Вісконсіна. Паттерсон у рамках дослідження виявив, що однією з найважливіших змінних, яка визначала формування дружніх кіл серед представників Асамблеї Вісконсіна були наступні показники: старшинство, керівні функції, розміщення посадочних місць і навіть місце проживання. Паттерсон був першим, хто застосував соціометричні методи до вивчення законодавчої влади і визначив такі елементи, як: керівні посади, географію,

старшинство, попередні союзи між учасниками та розсадку на майданчику як детермінанти вибору дружби²⁶.

Також у дослідженні Паттерсона підтвердилась гіпотеза про те, що існує зв'язок між ступенем сприйняття дружби та лідерством. Серед членів обох партій лідерів вважають друзями більше членів, ніж інших представників партії. Так більше політиків обрали членів республіканського керівного комітету (лідерів первинних партій) в якості друзів, ніж інших республіканців. Таке ж співвідношення у рамках дослідження спостерігалось і серед демократичної партії в Асамблеї. Паттерсон зазначає, що члени партії часто ідентифікують себе зі своїми лідерами, а тому бачать у них не лише лідерів, але й друзів. Отже, дружні ролі є функціональним елементом у законотворчій діяльності, оскільки, як зазначає автор, жодна соціальна група не може існувати, якщо між її членами не існує стійких взаємних зв'язків, а великі групи, такі як законодавчий орган, розбиваються на менші підгрупи на основі дружніх стосунків. Тому дружні стосунки у законотворчій діяльності є не лише елементом підтримки роботи законодавчої групи, але й елементом для вирішення питань законодавчої групи та політичних конфліктів.

Пізніше Семюель Паттерсон разом з Грегорі Калдейрою у статті «Політична дружба в законодавчому органі» ще раз підтверджують факт того, що законодавчий орган – це структура міжособистісних дружніх стосунків, організованих у політичному просторі²⁷. Члени групи, які займають однакове положення, мають схожий досвід, спільні риси та погляди, мають більше шансів побудувати дружні відносини у парламенті. Але значна частина законотворчої діяльності на основі міжособистісних відносин відбувається за

²⁶ Patterson, S. C. (1959). Patterns of interpersonal relations in a state legislative group: The Wisconsin Assembly. *Public Opinion Quarterly*, 23(1), 101-109.

²⁷ Caldeira, G. A., & Patterson, S. C. (1987). Political friendship in the legislature. *The Journal of Politics*, 49(4), 953-975.

допомогою партійного ярлика. Партійна ідентифікація виявляється є ще однією важливою характеристикою для налагодження дружніх стосунків. Таким чином партійна приналежність та дружба серед законодавців є елементами, що впливають на якісну законотворчу діяльність.

Хайнц Ейлау у 1962 році розглянув відносини між двома типами політичної влади в чотирьох законодавчих органах штату, а саме між владою, яка походить від міжособистісних почуттів, такі як дружба та повага, і від формальних джерел влади, таких як законодавче керівництво. Він виявив, що формальні джерела влади позитивно корелюють з міжособистісними стосунками, але законодавче керівництво відрізняється від рядових законодавців саме ступенем поваги до них, на відмінну від того, як їх сприймають як близьких друзів ²⁸.

Географічний показник, про який було зазначено у дослідженні Паттерсона, впливає на формування дружніх кіл, як показує дослідження Джейсона Янга, опубліковане у 1966 році. Використовуючи дані поіменних голосувань чиновників Вашингтону для аналізу, досліднику вдалося детальніше проаналізувати та підтвердити ідею про те, що чиновники, які проживають одне біля одного й разом проводять дозвілля, також і голосують разом із дуже високим ступенем регулярності²⁹.

Також одним із не менш важливих досліджень другої хвилі було дослідження «правил гри», неформальних норм та санкцій у веденні законодавчої діяльності. Так, Стівеном Монсма було розглянуто різні типи

²⁸ Eulau, H. (1962). Bases of authority in legislative bodies: A comparative analysis. *Administrative Science Quarterly*, 309-321.

²⁹ Young, J. S. (1966). *The Washington Community, 1800-1828*(Vol. 69). Columbia University Press.

соціальних зв'язків, які законодавці можуть формувати під час діяльності³⁰. Автор розділив типи зв'язків на первинні та вторинні. Первинні зв'язки характеризувались близькістю та спонтанністю (неформальністю), а вторинні радше були орієнтовані на завдання та більшою мірою нав'язані формальною структурою організації. Вторинні зв'язки відрізняються від первинних тим, що мають наступні ознаки: частіше перетинають партійні лінії, менш тісно пов'язані між собою і зосереджені на меншій кількості законодавців. Також автор дослідження зазначає, що члени партійної меншості намагаються встановити відносини з членами партійної більшості, ніж навпаки. Таким чином, структура міжособистісних відносин у законодавчих системах функціонує таким чином, що законодавці з високим ступенем кваліфікації перебувають у центрі законотворчої діяльності та посилює їх вплив на законотворчу діяльність. Законодавці з меншим рівнем кваліфікації залишаються ізольованими на периферії законодавчої системи, а відповідно їх вплив на законотворчу діяльність зменшується.

Отже, Монсма виявив, що такий поділ на первинні та вторинні зв'язки є прогнозом результативної структури законодавчої влади. Наприклад, вторинні стосунки маєш більшу тенденцію до взаємності та мають більший прояв у групах.

Річард Фенно у рамках власного дослідження виявив три елементи, які можуть керувати рішенням законодавця подобувати та налагодити зв'язки між іншими чиновниками. Перше і найважливіше для чиновника це переконання у повторному переобранні, друге – це чиновники прагнуть до престижу та влади серед інших законодавців, і третє – це мати бажання реалізувати те, що автор

³⁰ Monsma, S. V. (1966). Interpersonal relations in the legislative system: A study of the 1964 Michigan House of Representatives. *Midwest Journal of Political Science*, 10(3), 350-363.

називає «доброю політикою». Так звана модель «чистого визначення позиції» показує, що законодавець зацікавлений в успіху на виборах та на власній позиції, нехтуючи особистим баченням державної політики та її імплементації³¹.

Третя хвиля досліджень законодавчих мереж характеризується тим, що більше уваги почало надаватись соціальній конструкції, а саме питанню у якому випадку законодавча влада може диктувати певні моделі поведінки. Також під час третьої хвилі у мережевих досліджень більше використовували класичні методи збору даних, такі як анкетування, інтерв'ю та спостереження за учасниками. Габрієла-Ноєлла Гінеа зазначає, що такий тип даних є надзвичайно корисним під час вивчення законодавчої поведінки в соціальних мережах, але також такі дані мають свої недоліки. Першим недоліком було виділено процес збору даних, який обмежує отримання інформації серед невеликої вибірки людей, тому під час висновків можуть виникати проблеми з узагальненням. Другою проблемою є суб'єктивний характер даних зібраний методом анкетування та інтерв'ю. Оскільки респонденти мають різне бачення та вкладають різне тлумачення у такий процес, як соціальний зв'язок. Третій недолік це вартість та ефективність, оскільки потрібно вкладати багато зусиль у проведення повторного або контрольного дослідження, для простеження динамічних змін³².

Також актуальними та важливими були дослідження законодавчої мережі в епоху соціальних мереж, оскільки мас-медіа та розвиток соціальних мереж може мати вплив на традиційну співпрацю законодавців у парламенті. Одним із таких досліджень є праця Десмаре, де автор аналізує вплив

³¹ Bratton, K. A., & Rouse, S. M. (2011). Networks in the legislative arena: How group dynamics affect cosponsorship. *Legislative Studies Quarterly*, 36(3), 423-460.

³² Ghinea, G. N. (2022). Social Networks in the Cosponsorship Legislative Behavior: Theoretical Explorations. *Calitatea Vieții*, 33(1), 1-15.

організації спільних прес-заходів для сенаторів, як одного з елементів прогнозування поведінки поіменного голосування. Дослідження показало, що створення спільних заходів для законотворців має кращий результат у співпраці, оскільки вона відбувається в реальному часі³³. Як зазначають дослідники, на відмінну від рутинної взаємодії, пов'язаної з членством у комітетах чи фракціях, спільні заходи для преси є більш гнучкими та менш інституціонізованими з огляду на законодавчі відносини. Як наслідок, такі спільні заходи для преси з участю в них законодавців відображають значущу форму співпраці між колегами. А також такі спільні події є позитивним предиктором для послідовної форми законотворчої діяльності, а саме поіменного голосування. Сенатори, які співпрацюють між собою під час прес-конференцій і голосують аналогічно, тобто показник співпраці на спільних заходах підвищує рівень спільного голосування. А саме дослідники показують, що рівень спільного голосування після спільних заходів підвищується на 3-8 % протягом місяця після події, і цей ефект зберігається протягом 6-10 місяців.

Особливо популярним способом визначення взаємовідносин або ж зв'язків між законодавцями є визначення законодавчого співавторства. Даний спосіб є зручним оскільки інформація про законопроекти та авторів є легкодоступною. Наприклад, Кемпбелл розглядає причини різного рівня зазначає, що законодавці витрачають чимало зусиль на залучення співавторів за допомогою особистих контактів та листувань. А також для законодавців співавторство є важливим аспектом, оскільки вони часто посилаються на нього у дебатах, публічних дискусіях, листах до виборчих і під час компаній³⁴.

³³ Desmarais, B. A., Moscardelli, V. G., Schaffner, B. F., & Kowal, M. S. (2015). Measuring legislative collaboration: The Senate press events network. *Social Networks*, 40, 43-54.

³⁴ Brass, D. J., Galaskiewicz, J., Greve, H. R., & Tsai, W. (2004). Taking stock of networks and organizations: A multilevel perspective. *Academy of management journal*, 47(6), 795-817.

Подальші науковці, такі як Кесслер та Кребіель використали елемент співавторства, як один із індикаторів зв'язків між законодавцями. Дослідники показали, що законодавці часто використовують співавторство як певний сигнал для своїх колег, а не як механізм зайняття позицій. Час на прийняття законодавцями рішень про співавторство є більш сприятливим для того, щоб подивитись на елемент співавторства, як на внутрішньопарламентський сигнал, аніж на позапарламентську боротьбу між законодавцями у доступі до зайняття позицій. Таким чином дослідники подивились на елемент співавторства законодавців, як на призначення стратегічної поведінки між суб'єктами законодавчої ініціативи³⁵.

Пізніше дослідники, які займались аналізом соціальних мереж демонстрували у своїх дослідженнях емпіричний зв'язок між співавторством та іншими видами законодавчої поведінки. Як наприклад, Там Чо та Фаулер у 2010 році використовували в дослідженні зв'язки спонсорства для розуміння властивостей різних конгресів США та зв'язок цієї соціальної структури зі здатністю Конгресу ухвалювати важливі закони³⁶. Дослідники зосередились на описі того, як соціальна мережа, що лежить у Конгресі США імітує особливості «маленького світу», який впливає на законодавчі моделі. Показник «маленький світ» формалізований дослідниками, як мережева структура, що визначається графом з вузлами та зв'язками, які демонструють високий рівень кластеризації та коротку середню довжину між тими вузлами.

Результати дослідження показують, що існує зв'язок між характеристиками показника «маленького світу» та реалізацією важливих законодавчих актів у Конгресі. Перш за все, дослідники зазначають, що

³⁵ Kessler, D., & Krehbiel, K. (1996). Dynamics of cosponsorship. *American Political Science Review*, 90(3), 555-566.

³⁶ Tam Cho, W. K., & Fowler, J. H. (2010). Legislative success in a small world: Social network analysis and the dynamics of congressional legislation. *The Journal of Politics*, 72(1), 124-135.

соціальні відносини законодавців пов'язані з законодавчою продуктивністю. Те наскільки добре члени Конгресу працюють разом впливає на загальну картину роботи Конгресу, а коефіцієнт «малий світ» на такі соціальні явища, як постійне підтримування старих та налагодження нових зв'язків. Також дослідники показують, що співавторство є способом комунікації між законодавцями, а якщо комунікація є легкою, то ефективність у спільній роботі над законодавством є більшою. З розвитком комунікації між законодавцями, зв'язки стають все більше взаємопов'язаними, а відстань між будь-якими членами Конгресу зменшується, тому даний орган стає більш ефективним та згуртованим, як законодавчий орган і більш ефективним каналом для прийняття законодавства.

На противагу думці про те, що законодавці формують відносини задля законодавчої продуктивності постає дослідження, де автори стверджують, що соціальні зв'язки законодавців впливають на їх поведінку під час голосування. А саме дослідники зазначають про те, що законодавці встановлюють стосунки з політичними друзями та ворогами, намагаючись оцінити доцільність позиції, яку вони займають з тих чи інших питань. Законодавець може запитувати колег про їх позицію стосовно певного питання і якщо вони її надають, а ще й ідеологічно близьку до позиції законодавця, то він матиме схильність до такого кола колег і це позитивно вплине на вибір при голосуванні. Дослідження показує, що соціальні зв'язки між ідеологічно близькими законодавцями сприяє спільному голосуванню, а ідеологічно протилежні законодавці матимуть розбіжності у голосуванні чи прийнятті законодавчих елементів³⁷.

Так ще одним дослідженням яке показує важливість елементу взаємності для законодавців при голосуванні є дослідження Трейсі Баркетт та Джона

³⁷ Ringe, N., Victor, J. N., & Gross, J. H. (2013). Keeping your friends close and your enemies closer? Information networks in legislative politics. *British Journal of Political Science*, 43(3), 601-628.

Скворца. Вони дослідили мережу політичної підтримки законодавчих ініціатив в Сенаті США з 1973 по 1990 роки. Автори дійшли висновку, що елемент взаємності та підтримки у голосуванні є ще однією силою, яка формує Сенат США, а саме зв'язки між законодавцями формують політичну підтримку, яка лежить в основі здійснення законотворчої діяльності. Адже чим вищий рівень підтримки формується серед законодавців, тим більша ймовірність взаємних зв'язків та підтримки ініціатив³⁸.

Отже, дослідження законодавчих мереж за допомогою мережевого аналізу є все більше актуальним напрямком досліджень, який дозволяє виявити взаємозв'язки між законодавцями та нормативно-правовими актами, над якими вони спільно працюють, а також виявити показники, які впливають на голосування у парламенті. Даний підхід дозволяє зрозуміти структуру законодавчої мережі, а також ідентифікувати ключових або ж центральних акторів законотворчої діяльності. Також даний підхід дозволяє виявити прогалини у законотворчій діяльності, які потребують покращення.

У даному дослідженні були сформульовані декілька гіпотез на основі теоретично-методологічних засад дослідження законотворчих мереж різними науковцями.

³⁸ Burkett, T., & Skvoretz, J. (2001). Political support networks among US senators: Stability and change from 1973 to 1990. *Unpublished manuscript*.

Таблиця 1.2.1. Гіпотези власного дослідження на основі теоретико-методологічних засад дослідження законотворчих мереж

Гіпотеза 1: Співавторство у поданих законопроектах частіше відбувається на основі партійної приналежності.	Дослідження Стефана Войцика «Чому законодавчі мережі? Аналіз формування законодавчої мережі» та праця Семюель Паттерсон разом з Грегорі Калдейрою «Політична дружба в законодавчому органі».
Гіпотеза 2: Депутати, які мають статус «новачок» частіше подають законопроекти з корупціогенними ризиками.	Дослідження Тетяни Костюченко та Катерини Нагорняк «Структура зв'язків між депутатами Верховної Ради України 6-го та 7-го скликань: порівняння мереж формування політики».
Гіпотеза 3: Законопроекти з корупційними ризиками більшою мірою об'єднують народних депутатів, ніж законопроекти без корупціогенних ризиків.	Джастін Кіркланд та його дослідження «Реляційні детермінанти результатів законодавчої діяльності: Сильні та слабкі зв'язки між законодавцями».
Гіпотеза 4: Вихідці з бізнесу частіше подають законопроекти з корупціогенними ризиками.	Праця Семюеля Паттерсона «Моделі міжособистісних стосунків у законодавчій групі штату: Асамблея штату Вісконсин». Дослідник зазначив, що дружні стосунки є елементом підтримки роботи законодавчої дружки, а бізнес може бути одним з елементів, навколо

	якого будується дружні кола у законодавчій мережі.
--	---

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАКОНОТВОРЧОЇ МЕРЕЖІ У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ ІХ СКЛИКАННЯ

2.1. Методологія дослідження законотворчої мережі у Верховній Раді України ІХ скликання

Методологія збору даних та основні поняття для аналізу

Для отримання інформації про законотворчі мережі у Верховній Раді України ІХ скликання, а саме збору інформації про акторів, тобто депутатів, та зв'язків між ними на основі співавторства у законопроектах було використано підхід двовимірних мереж. Тобто, у даній роботі зв'язки народних депутатів від Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики, Комітету з питань правоохоронної діяльності та Комітету з питань економічного розвитку на основі співавторства у поданні законопроектів за вісім сесій ІХ скликання ВРУ (з 21 липня 2019 року до 31 грудня 2022 року). Дані для дослідження були взяті з матеріалів сайту Верховної Ради України - <https://www.rada.gov.ua> , а саме була зібрана інформація про приналежність народних депутатів до трьох комітетів, інформація про статус («довгожитель» чи «новачок»), приналежність до фракції у ІХ скликанні.

Окрім цього, за інформацією, поданою на сайті ВРУ, була зібрана дані про співавторство народних депутатів від кожного комітету у законопроектах. Також за даними наданими Інститутом законодавчих ідей була зібрана інформація про співавторство народних депутатів від трьох комітетів у законопроектах з корупціогенними ризиками. Так, у дослідженні було використано 37 законопроектів з корупціогенними ризиками, де співавторами є 48 народних депутатів у період з 21 липня 2019 року до 31 грудня 2022 року. А також 90 законопроектів та постанов без корупціогенних ризиків, де

співавторами є 73 народні депутати у той самий період. Законопроекти та постанови, подані у співавторстві, були обрані за показником «підписаний».

У дослідженні використовуються декілька понять, які потребують концептуалізації, а саме:

- «Депутат-новачок» це той депутат, який був обраний членом у IX скликанні ВРУ і не був у ВРУ у попередніх скликаннях;
- «Депутат-довгожитель» - це той народний депутат, який був обраний членом у IX скликанні ВРУ і до цього був депутатом ВРУ VII та VIII скликань;

Аналіз даних було проведено у програмі UCINET for Windows, графі візуалізовано у додатку NewDraw. Перед початком роботи над аналізом даних в UCINET, депутати та законопроекти були закодовані під власним маркером. Так, депутатам, які є авторами у законопроектах з корупціогенними ризиками були присвоєні значення B1-B48, а депутатам, які є співавторами законопроектів без корупціогенних ризиків значення B1-B72. Варто зазначити, що народні депутати, які є авторами у законопроектах з корупціогенними ризиками повторюються у законопроектах без корупціогенних ризиків. Відповідно у законопроектам з корупціогенними ризиками була присвоєні такі маркери, як L1-L37, а законопроектам без корупціогенних ризиків L1-L90.

Структура даних авторів

Згідно з матеріалами сайту Верховної Ради України, депутатам, які подавали законопроекти з корупціогенними ризиками були присвоєні певні атрибути, такі як: статут «довгожитель» та «новачок», а також фракції, до якої народний депутат входить у ВРУ IX скликання станом на 31 грудня 2022 року.

Відповідно з даними на рисунку 2.1.1. розподіл за фракціями депутатів, які подавали спільні законопроекти у IX скликанні ВРУ у період з 21 липня

2019 р. по 31 грудня 2022 р., демонструє, що найбільше депутатів входять до фракції «Слуга народу» - 54% (39 депутатів), до позафракційних відносяться 17% (12) народних депутатів, до фракції «Опозиційна платформа – За життя» входить 10% (7) народних депутатів, до фракції «Батьківщина» - 8% (6) та 6% (4) належать до фракції «Голос», до фракції «Європейська Солідарність» - 4% (3), і 1% (1) депутатів належать до фракції «За майбутнє».

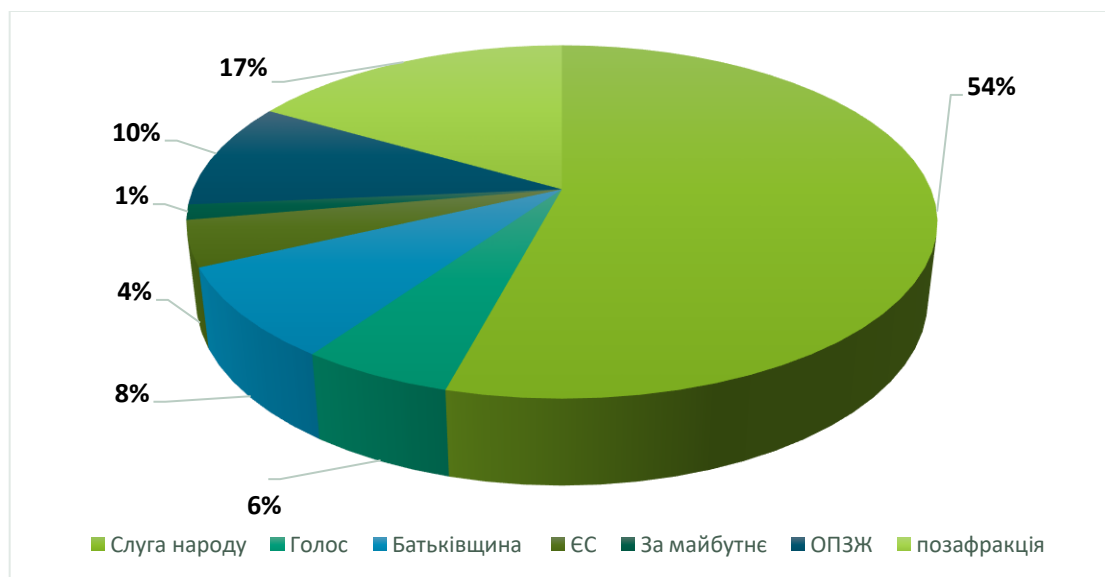

Рис. 2.1.1. Розподіл депутатів з вибірки за фракціями

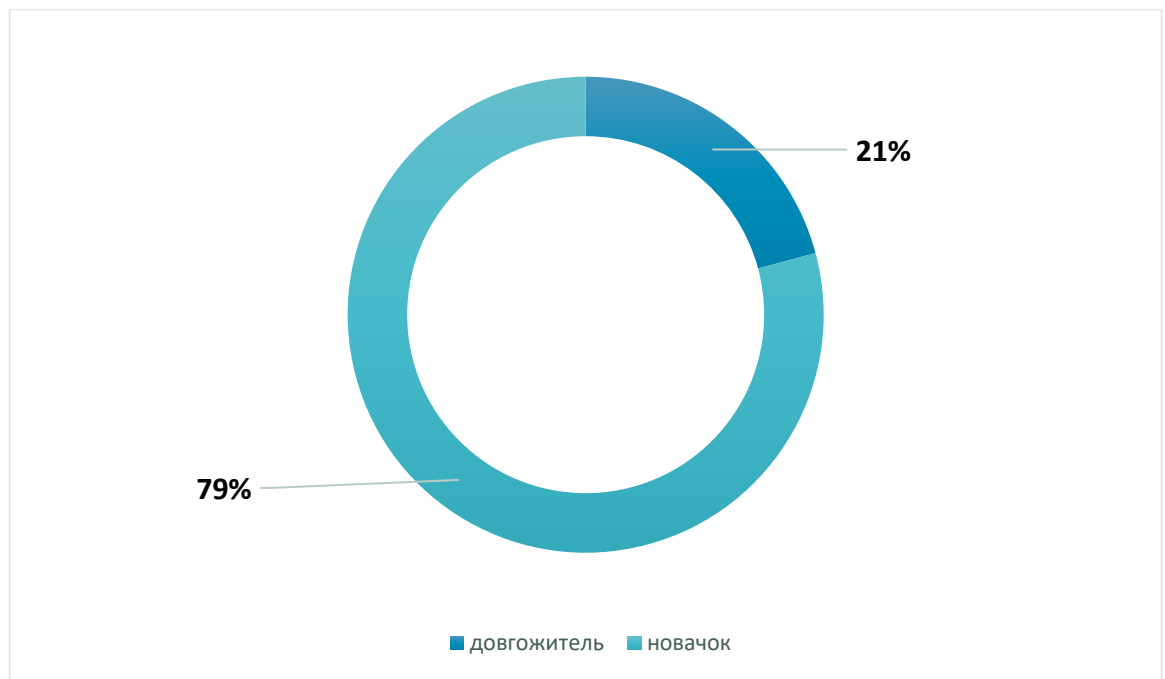

Рис. 2.1.2. Розподіл депутатів «довгожителів» та «новачків»

У IX скликанні ВРУ серед депутатів, які належать до Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики, Комітету з питань правоохоронної діяльності та Комітету з питань економічного розвитку, «довгожителами» виявились – 21% (15) депутатів, були обрані народними депутатами у попередніх скликаннях ВРУ (7 та 8 скликання). Відповідно 79% (57) депутатів мають статус «новачка», були обрані до парламенту у 9-ому скликанні ВРУ.

2.2. Структура законотворчої мережі депутатів трьох комітетів ВРУ IX скликання на основі співавторства у законопроектах з корупціогенними ризиками

Перша гіпотеза дослідження про те, що законопроекти з корупційними ризиками більшою мірою об'єднують депутатів, ніж роз'єднують, базується на тому, що у роботі над законопроектами з корупціогенними ризиками між трьома комітетами може приховуватись

особиста ціль кожного співавтора та вони можуть більшою мірою об'єднуватись, бо на вагах власна вигода та досягнення особистісних цілей групи.

В UCINET for Windows було розраховано показник щільності (density) для мережі акторів, які подають законопроекти з корупціогенними ризиками, а також мережі акторів, які подають законопроекти без корупціогенних ризиків. Даний показник використовується для вимірювання сили зв'язку між вузлами у мережі. У двомодальній мережі, де зв'язок встановлюється на основі співавторства у законопроектах, щільність (density) вказує на силу зв'язку між депутатами у відношенні до кількості можливих спільно поданих законопроектів або наскільки часто депутати працюють разом та подають законопроекти. А також показник щільності (density) вимірює наскільки подані законопроекти є спільними для депутатів. У випадку ж одновимірної мережі, показник щільності (density) вказує на те, наскільки часто депутати працюють спільно у співавторстві та подають разом законопроекти.

У табл. 2.2.1. можна побачити, що щільність у двовимірній мережі є досить низькою, а саме 7%. Даний результат показника щільності (density) говорить про те, що депутати не ведуть активної співпраці у поданні законопроектів з корупціогенними ризиками та не мають великої кількості таких поданих законопроектів.

Таблиця 2.2.1. Щільність (density) для мережі із законопроектами з корупціогенними ризиками

Двовимірна мережа	Одновимірна мережа
0,07	0,28

Якщо ж говорити про результат показника щільності (density) для одновимірної мережі, а саме 28%, то можна сказати, що зв'язок між депутатами є досить низьким у поданні законопроектів з корупціогенними ризиками.

Для кращого розуміння співпраці народних депутатів у поданні законопроектів з корупціогенними ризиками варто подивитись на графі (рис. 2.2.1 та рис. 2.2.2).

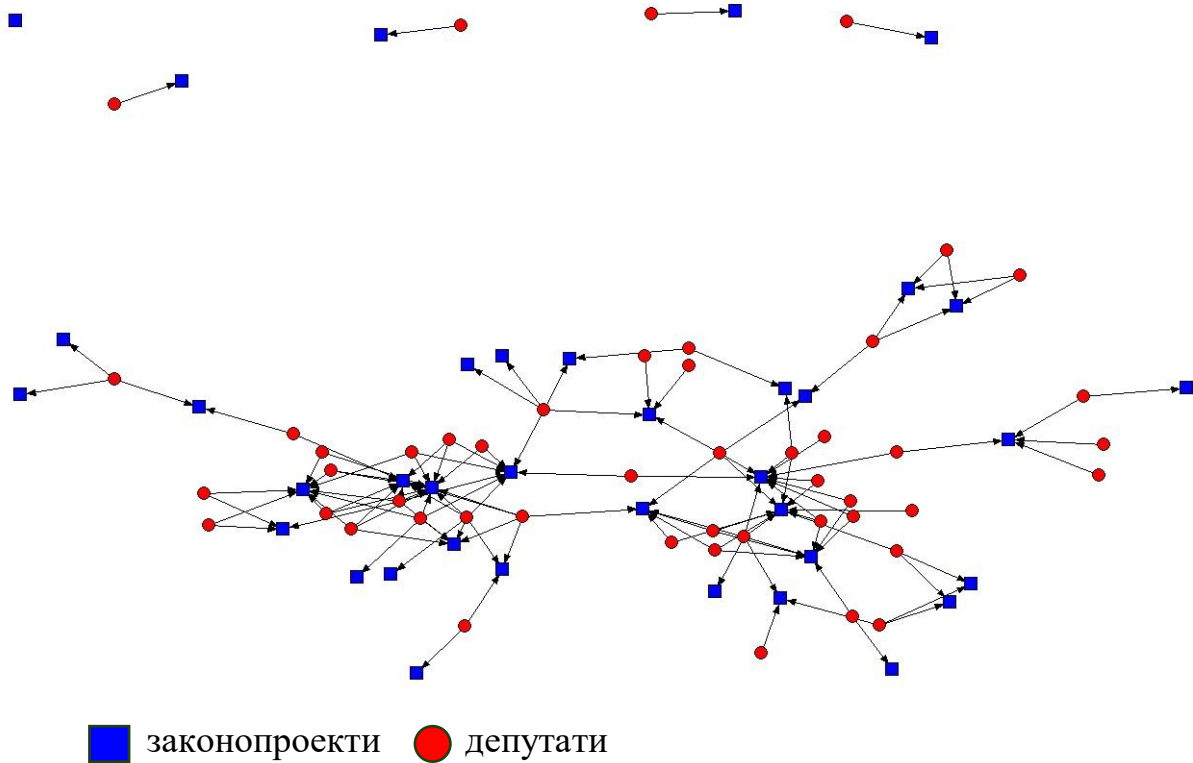

Рис. 2.2.1. Двумодальна мережа: структура зв'язків депутатів ВРУ IX скликання на основі законопроектів з корупціогенними ризиками

На графі (рис. 2.2.1) показано результати візуалізації між депутатами, які подають законопроекти з корупціогенними ризиками. Тут можна побачити два нечітко окреслені кластери акторів, що не мають щільні зв'язки всередині та певну сукупність акторів, що їх поєднують. Якщо ж аналізувати одномодальну мережу подання законопроектів з корупціогенними ризиками (де законопроекти з двомодальної мережі перетворено на зв'язки між

депутатами), за атрибутом фракційної приналежності, то кластери видно чіткіше (рис. 2.2.2).

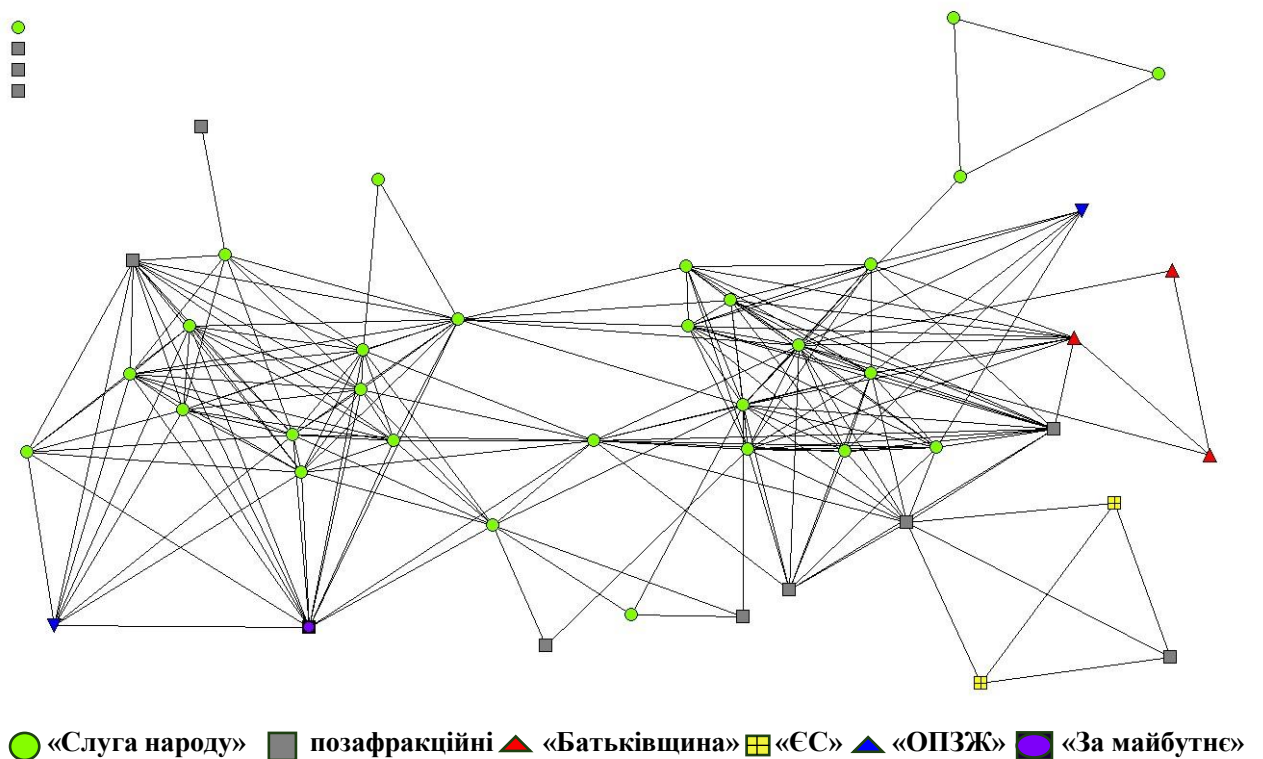

Рис. 2.2.2. Одномодальна мережа: структура зв'язків депутатів ВРУ IX скликання за членством у фракції

На рис. 2.2.2. можна побачити, що два кластери, на які розділені депутати, є фракціями. Відповідно, можна сказати, що представники фракції «Слуга народу» розділені на дві групи, які співпрацюють з депутатами з інших фракцій та позафракційних. Але також на графі (рис. 2.2.2) видно, що до представників фракції «Слуга народу» більше є наближеними позафракційні законодавці, ніж наприклад, представники фракції «Європейська Солідарність». Можна сказати, що представники фракції «Слуга народу» частіше виступають співавторами у законопроектах із членами своєї фракції, а також позафракційними депутатами.

Для підтвердження та аналізу виділення підгруп у даній мережі було використано аналіз кліків (cliques). Клік – це група акторів у мережі, в якій

актори більш тісно та інтенсивно пов'язані одне з одним, ніж з іншими членами мережі³⁹.

За даними табл. 2.2.2. видно лідерів – акторів, які входять до кількох кліків одночасно, та аутсайдерів, які траплялись лише раз. Так, наприклад, актора В4 можна назвати лідером, оскільки він входить до 7 з 16 кліків, а також актор В11 є лідером, оскільки входить до 6 з 16 кліків. Актором В4 є голова Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики, Гетманцев Данило Олександрович, актором В11 є Мотовиловець Андрій, член Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики.

Аутсайдерами у даній мережі можна назвати актора В1, В36 та В37, оскільки вони з'являлись лише раз в одному з 16 кліків. Актором В1 є членкиня Комітету з питань економічного розвитку, Лічман Ганна, В36 – членкиня Комітету з питань правоохоронної діяльності, Яцик Юлія, а також В37 – заступник голови Комітету з питань правоохоронної діяльності, Мамка Григорій.

³⁹ Hanneman, R. A. *Introduction to social network methods*. [Електронний ресурс] / Robert Hanneman, Mark Riddle. // Riverside, CA: University of California, Riverside. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: https://wiki.gonzaga.edu/dpls707/images/6/6e/Introduction_to_Social_Network_Methods.pdf.

Таблиця 2.2.2. Одновимірна мережа депутатів на основі законопроектів з корупційними ризиками – кліки

Клік	Актори, що увійшли до кліку
1:	B4 B5 B6 B7 B8 B9 B10 B11 B12 B13
2:	B4 B5 B7 B8 B9 B11 B12 B26 B28
3:	B4 B7 B8 B11 B12 B20 B25 B26 B27 B28
4:	B4 B5 B9 B11 B13 B33
5:	B11 B22 B30 B32
6:	B11 B22 B25
7:	B1 B2 B3
8:	B14 B18 B19 B20
9:	B4 B10 B16
10:	B4 B16 B17
11:	B24 B31 B33
12:	B31 B33 B38 B40 B41 B42 B43 B44 B45 B46 B47
13:	B22 B25 B31 B38 B43 B44 B45 B46
14:	B31 B33 B38 B39 B40 B41 B42 B43
15:	B4 B5 B8 B9 B26 B28 B34
16:	B36 B37 B38 B40 B41 B42 B44 B46 B47

Середній розмір кліку у даній мережі дорівнює 6 акторам. Це говорить про те, що група з 6 вузлів найчастіше взаємодіє між собою, а саме група 6 акторів найчастіше виступають співавторами у законопроектах з корупційними ризиками.

Для підтвердження чи спростування гіпотези про те, **законопроекти з корупційними ризиками більшою мірою об'єднують депутатів, ніж роз'єднують**, варто порівняти та провести аналіз на мережі акторів, які подають законопроекти без корупційних ризиків.

2.3. Порівняння центральності та серединності мережевих портретів «довгожителів» та «новачків» у законопроектах з корупціогенними ризиками

У дослідженні Тетяни Костюченко та Катерини Нагорняк про структуру зв'язків між депутатами ВРУ 6-го та 7-го скликань була частково підтверджена гіпотеза про те, що депутати «довгожителі» є більш центральними акторами, ніж інші, адже не всі «довгожителі» мали високий рівень центральності у мережі⁴⁰. Гіпотеза у дослідженні будувалась на тому, що окрім «довгожителів», є також «новачки», ті хто не мають тривалого досвіду законотворчої діяльності, а тому покладаються на досвід «довгожителів». А також «довгожителі» співпрацюють між собою і тим самим збільшують центральність одне одного.

У даному дослідженні була побудована протилежна гіпотеза про те, що **народні депутати, які мають статус «новачки» є більш центральними та частіше подають законопроекти з корупціогенними ризиками**, оскільки вони мають менше досвіду у законотворчій діяльності. Для народних депутатів, які мають статус «довгожителів» є більш знайома система законотворчої діяльності та подання законопроектів, тому вони є менш центральними у законопроектах з корупціогенними ризиками.

Нище наведені результати аналізу депутатів за ступенем центральності, зокрема у табл. 2.3.1. вказано перші 12 депутатів, що мали найвищі показники центральності та були відсортовані за статусом «довгожителів/новачок».

⁴⁰ Костюченко, Т., & Нагорняк, К. (2013). *Структура зв'язків між депутатами Верховної Ради України 6-го та 7-го скликань: порівняння мереж формування політики.*

Таблиця 2.3.1 ТОП-12 депутатів за ступенем центральності (degree centrality) у мережі з корупціогенними ризиками

Код	Прізвище	Фракція	Статус	Ступінь центральності
B11	Мотовиловець	"Слуга народу"	новачок	19
B4	Гетманцев	"Слуга народу"	новачок	18
B33	Медяник	"Слуга народу"	новачок	17
B25	Заблоцький	"Слуга народу"	новачок	16
B38	Бакумов	"Слуга народу"	новачок	15
B12	Сова	"Слуга народу"	новачок	15
B8	Петруняк	"Слуга народу"	новачок	15
B31	Павлюк	"Слуга народу"	новачок	14
B44	Мінько	"За майбутнє"	новачок	14
B46	Захарченко	"Слуга народу"	новачок	14
B7	Кулініч	позафракційний	довгожитель	14
B5	Кінзбурська	"Слуга народу"	новачок	13

Можна побачити, що серед цих дванадцяти найбільш центральних народних депутатів, 10 акторів належать до фракції «Слуга народу», один належить до фракції «За майбутнє» та ще один є позафракційним. Також серед всіх законотворців, 11 народних депутатів мають статус «новачок» та лише один є «довгожителем». За результатами показника центральності (degree centrality), можна сказати, що вказані вище актори є головними та займають основні позиції у мережі, де подать законопроекти з корупціогенними ризиками, будують прямі зв'язки без посередників у законотворчій діяльності, та мають прямий вплив на всю групу.

Також варто поглянути на показник серединності, який допомагає ідентифікувати законодавців, які виступають певним містком у групі та можуть виступати комунікаторами серед інших профільних комітетів.

Таблиця 2.3.2. ТОП-12 депутатів за ступенем центральності між вузлами (betweenness) у мережі з корупціогенними ризиками

Код	Прізвище	Фракція	Статус	Ступінь центральності
B11	Мотовиловець	"Слуга народу"	новачок	204
B33	Медяник	"Слуга народу"	новачок	194
B25	Заблоцький	"Слуга народу"	новачок	157
B20	Горват	позафракційний	довгожитель	120
B4	Гетманцев	"Слуга народу"	новачок	108
B3	Кисилевський	"Слуга народу"	новачок	82
B22	Наталуха	"Слуга народу"	новачок	59
B39	Іонушас	"Слуга народу"	новачок	42
B38	Бакумов	"Слуга народу"	новачок	33
B31	Павлюк	"Слуга народу"	новачок	28
B12	Сова	"Слуга народу"	новачок	28
B44	Мінько	"За майбутнє"	новачок	24

За даними табл. 2.3.2. можна побачити десять законотворців, які мають пропускну здатність та мають глобальний вплив на різні підгрупи. Серед них є три законотворці, які є головами профільних комітетів, а саме Гетманцев – голова Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики, Наталуха – голова Комітету з питань економічного розвитку, а також Іонушас – голова Комітету з питань правоохоронної діяльності.

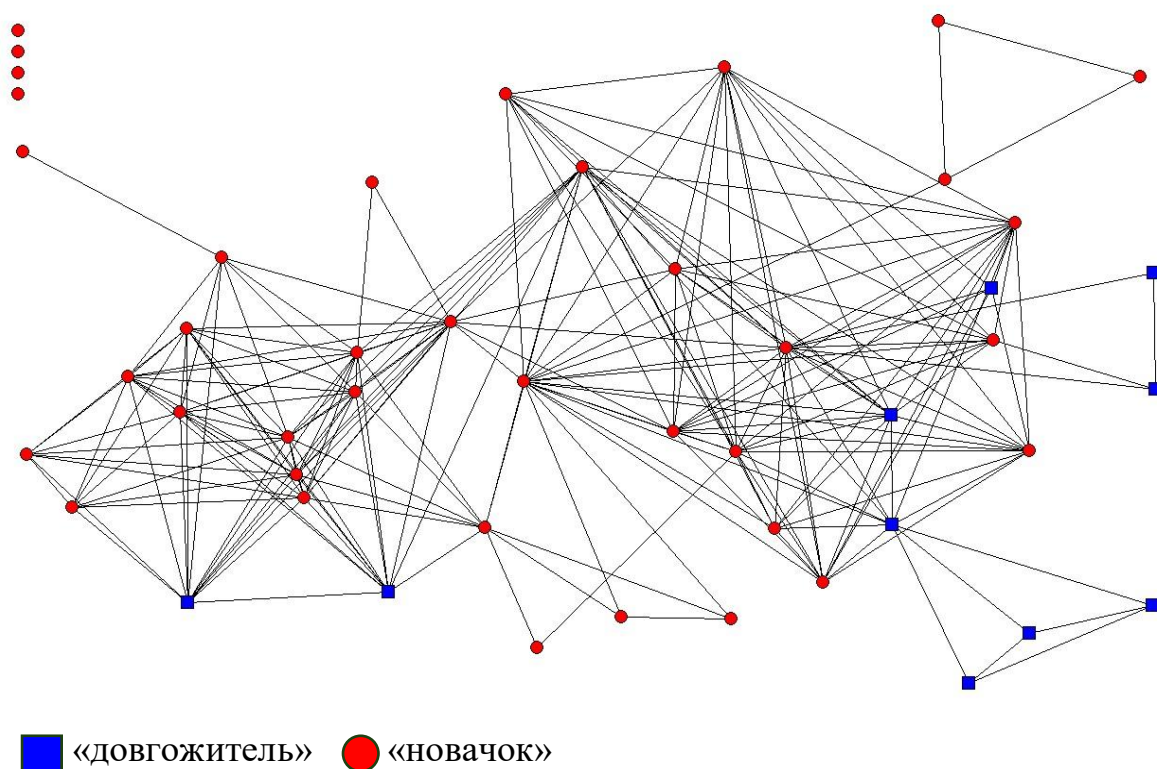

Рис. 2.3.1. Одномодальна мережа: структура зв'язків депутатів ВРУ IX скликання за статусом «довгожитель/новачок»

Так, на графі (рис. 2.3.1) можна побачити, що серед центральних акторів переважають законотворці, які мають статус «новачок». Вони розташовані близько одне до одного, коли частина «довгожителів» ніби знаходяться на периферії мережі. Тож можна сказати, що гіпотеза про те, що **депутати, які мають статус «новачок» є більш центральними та подають більше законопроектів з корупціогенними ризиками** є підтвердженою.

Також можна припустити, що депутати, які є «новачками» та належать до фракції «Слуга народу» складають більшість парламенту, а тому є центральними акторами. Для перевірки даної гіпотези потрібно провести більш глибоке дослідження саме на підставі внутрішньої взаємодії у конкретних фракціях.

2.4. Структура законотворчої мережі депутатів трьох комітетів ВРУ IX скликання на основі співавторства у законопроектах без корупціогенних ризиків

Для підтвердження або ж спростування гіпотези про те, що **законопроекти з корупційними ризиками більшою мірою об'єднують депутатів, ніж роз'єднують** буде проаналізована мережа депутатів, які подають законопроекти без корупціогенних ризиків.

У порівнянні результатів показника щільності для мережі зв'язків між депутатами у поданні законопроектів з корупціогенними ризиками та без, то можна сказати, що показник щільності (density) для одновимірної мережі є значно вищими та дорівнює 78%. Це може говорити про те, що існує достатньо висока сила зв'язку між вузлами в мережі, а саме актори часто співпрацюють одне з одним та мають значну кількість взаємодії на основі співавторства у законопроектах.

Таблиця 2.4.1. Щільність (density) для мережі із законопроектами без корупціогенних ризиків

Двовимірна мережа	Одновимірна мережа
0,08	0,78

За графом (рис. 2.4.1) можна побачити, що мережа акторів, які подають законопроекти без корупціогенних ризиків поділена на три групи. Три чітко окреслені кластери акторів мають щільні зв'язки та певну сукупність акторів, що їх поєднують.

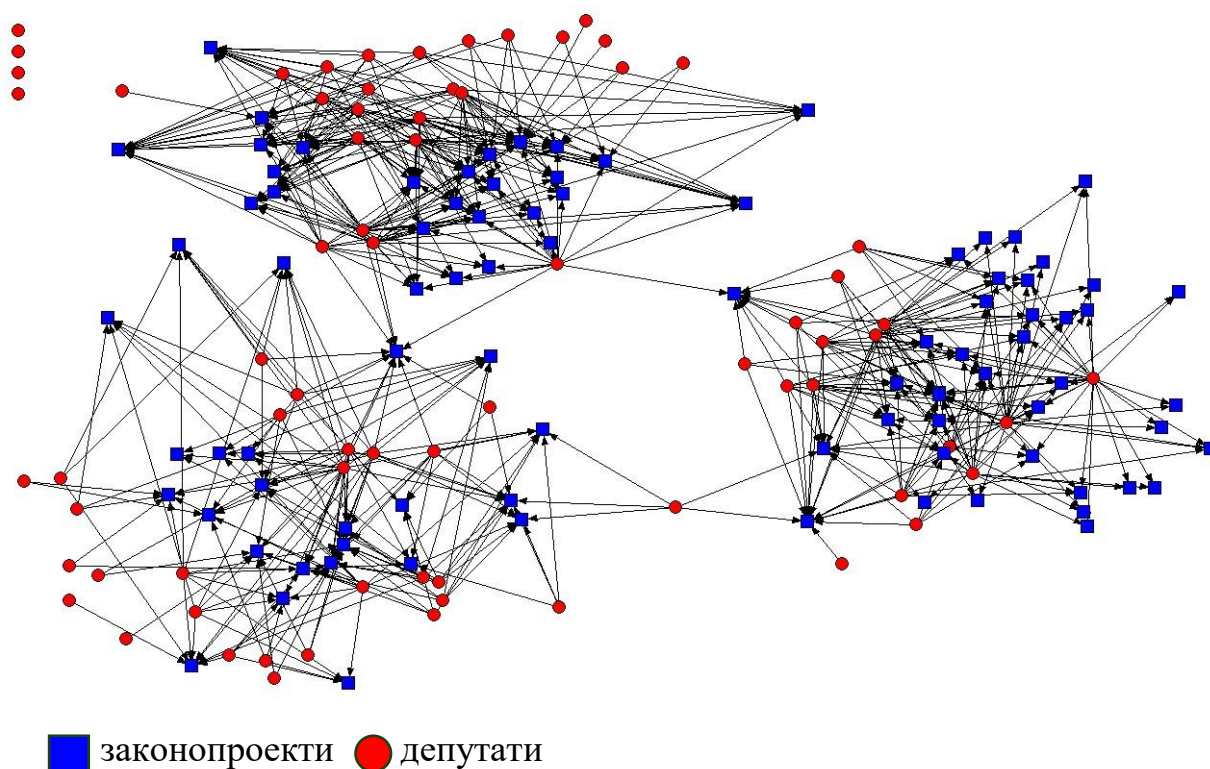

Рис. 2.4.1. Двомодальна мережа: структура зв'язків депутатів ВРУ IX скликання на основі законопроектів без корупційних ризиків

Для кращого аналізу структури мережі, підтвердження та аналізу виділення підгруп у даній мережі було використано аналіз кліків (cliques). За результатами у табл. 2.4.2. можна побачити, що було виділено 45 кліків та середній розмір кліку дорівнював 11.

Таблиця 2.4.2. Одновимірна мережа депутатів на основі законопроектів без корупціогенних ризиків – кліки

Кількість кліків	Розмір кліку
45	11

Тобто, можна сказати, що в середньому 11 депутатів мають спільні зв'язки через законопроекти в мережі. Така системність може відображати

співробітництво депутатів, обмін інформацією або схожість інтересів народних депутатів, які виступають співавторами законопроектів без корупціогенних ризиків.

Отже, можна сказати, що гіпотеза про те, що **законопроекти з корупційними ризиками більшою мірою об'єднують депутатів, ніж роз'єднують** є спростованою, оскільки достатньо висока сила зв'язку існує саме у мережі законопроектів без корупціогенних ризиків. Можна сказати, що народні депутати до спільної співпраці над законопроектами без корупціогенних ризиків підходять більш свідомо, обираючи собі групу для законотворчої діяльності. Це може бути пов'язано з тим, що депутати працюючи над законопроектами без корупціогенних ризиків мають більше підтримки та більшого доступу до ресурсів.

2.5. Порівняння центральності та серединності депутатів у законопроектах без корупціогенних ризиків

У 2019 році у дослідженні законотворчих мереж, Стефан Войцик підтвердив гіпотезу про те, законодавці схильні об'єднуватись у мережі на основі партійної приналежності або членства у тій чи іншій мірі, на основі державного членства⁴¹. Партійна приналежність на думку дослідника, сприяла тісній внутрішньопарламентській взаємодії в різних контекстах. Тому важливо протестувати цю гіпотезу, але вже в умовах українського парламенту та нового скликання, перевірити чи справді законотворці виступають співавторами у групах законотворців з однаковою партійною приналежністю.

⁴¹ Wojcik, S. (2019). Why legislative networks? Analyzing legislative network formation. *Political Science Research and Methods*, 7(3), 505-522.

Отже, у даному дослідженні була побудована гіпотеза про те, що **співавторство у поданих законопроектах частіше відбувається на основі партійної приналежності.**

У табл. 2.5.1. вказано перші 10 депутатів, що мали найвищі показники центральності та були відсортовані за статусом «довгожитель/новачок», а також приналежністю до відповідної фракції. Можна побачити, що серед 10 законотворців, дев'ять належать до фракції «Слуга народу» та один належить до фракції «ОПЗЖ». Усі вказані законотворці мають статус «новачок».

Таблиця 2.5.1. ТОП-10 депутатів за ступенем центральності (degree centrality) у мережі без корупціогенних ризиків

Код	Прізвище	Фракція	Статус	Ступінь центральності
B35	Яцик	"Слуга народу"	новачок	B35
B4	Гетманцев	"Слуга народу"	новачок	31
B32	Медяник	"Слуга народу"	новачок	31
B5	Кінзбурська	"Слуга народу"	новачок	30
B26	Ковальчук	"Слуга народу"	новачок	29
B38	Іонушас	"Слуга народу"	новачок	29
B45	Захарченко	"Слуга народу"	новачок	29
B56	Железняк	"Голос"	новачок	26
B13	Василевська-Смаглюк	«Слуга народу»	новачок	25
B9	Діденко	"Слуга народу"	новачок	24

Також варто відмітити, що частина народних депутатів, які є центральними акторами у поданні законопроектів з корупціогенними ризиками за період 2019-2022 року, є центральними акторами і у поданні

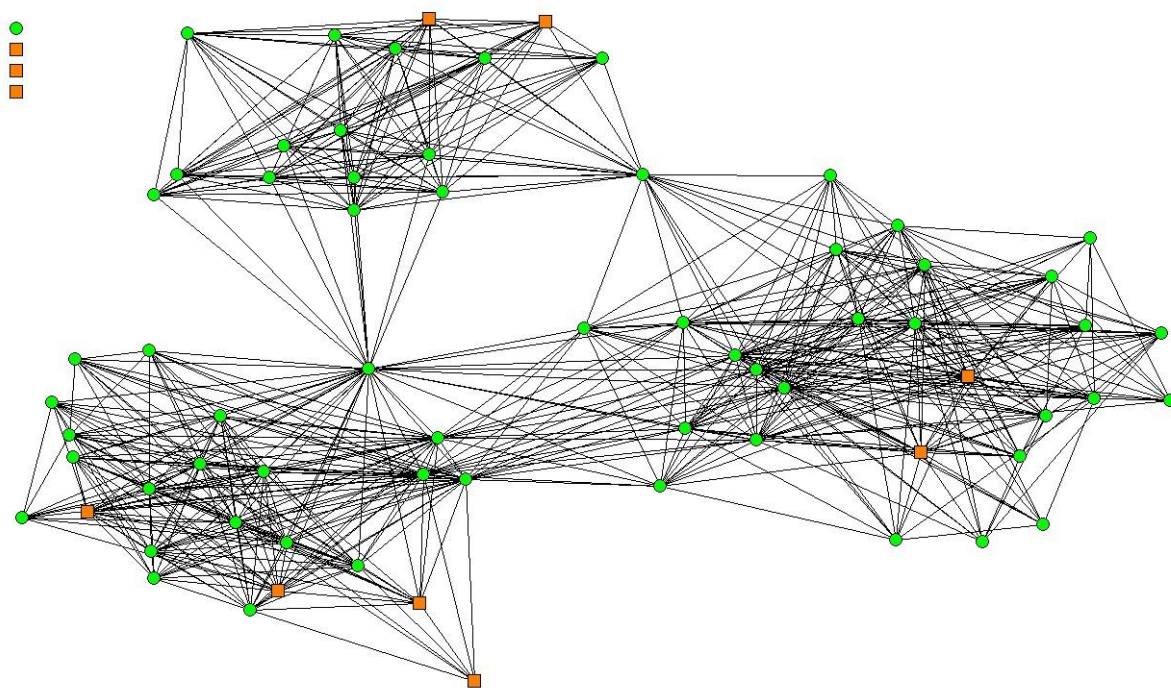
законопроектів без корупціогенних ризиків. Це такі законотворці, як: Медяник, Кінзбурська, Захарченко та Гетманцев.

Також варто поглянути на показник серединності, який допомагає ідентифікувати законодавців, які виступають певним містком у законотворчій мережі та можуть виступати певним містком серед інших профільних комітетів або інших депутатських об'єднань.

Таблиця 2.5.2 ТОП-10 депутатів за ступенем центральності між вузлами (betweenness) у мережі без корупціогенних ризиків

Код	Прізвище	Фракція	Статус	Ступінь центральності
B35	Яцик	"Слуга народу"	новачок	651
B29	Репіна	"Слуга народу"	новачок	300
B4	Гетманцев	"Слуга народу"	новачок	167
B32	Медяник	"Слуга народу"	новачок	166
B5	Кінзбурська	"Слуга народу"	новачок	146
B45	Захарченко	"Слуга народу"	новачок	140
B26	Ковальчук	"Слуга народу"	новачок	135
B38	Іонушас	"Слуга народу"	новачок	131
B13	Василевська-Смаглюк	"Слуга народу"	новачок	82
B11	Мотовиловець	"Слуга народу"	новачок	74

За даними табл. 2.5.2 можна побачити десять законотворців, які мають пропускну здатність та мають глобальний вплив на різні підгрупи, це можуть бути інші профільні комітети або ж депутатські об'єднання. Серед них є двоє законотворці, які є головами профільних комітетів, а саме Гетманцев – голова Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики, а також Іонушас – голова Комітету з питань правоохоронної діяльності.

*Рис. 2.5.1. Одномодальна мережа: структура зв'язків депутатів ВРУ
IX скликання за статусом «довгожитель/новачок»*

За графом (рис. 2.5.1) можна побачити, що законотворча мережа ніби розділена на три групи, які мають зв'язок одне з одним. Акторами зі статусом «новачок» зв'язані між собою та є певними містками між групами. Акторами зі статусом «довгожитель» розміщуються на периферії всієї мережі. Можна сказати про те, що акторами, які мають статус «новачок» та належать до фракції «Слуга народу» співпрацюють одне з одним на основі партійної приналежності та можуть мати дружні стосунки поза парламентом.

Тож гіпотезу про те, що **законотворці виступають співавторами у групах законотворчої діяльності з однаковою партійною приналежністю** можна підтвердити. У даному дослідженні центральними законодавцями, які виступають співавтори є народні депутати, які належать до фракції «Слуга народу».

2.6. Структура мережі приналежності законотворців до бізнес спільнот

У даному дослідженні була побудована гіпотеза про те, що **вихідці з бізнесу частіше подають законопроекти з корупціогенними ризиками**. Дане припущення ґрунтується на тому, що вихідці з бізнесу можуть мати особисті інтереси у законотворчій діяльності, оскільки подання відповідних законопроектів можуть сприяти просуванню їхніх бізнес інтересів, або ж можуть бути елементом зміцнення влади та статусу в політичному середовищі. А також вихідці з бізнесу можуть мати більший доступ до фінансових та політичних ресурсів, що дозволяє їх активно впливати на процес подання законопроектів, які лобіюють власні інтереси вихідців з бізнесу.

Для перевірки даної гіпотези, були обрані центральні актори у поданні законопроектів з корупціогенними ризиками (див. табл. 2.3.1) та перевірена на сайтах YouControl та Політхаб, їх приналежність до бізнес спільнот до депутатської діяльності.

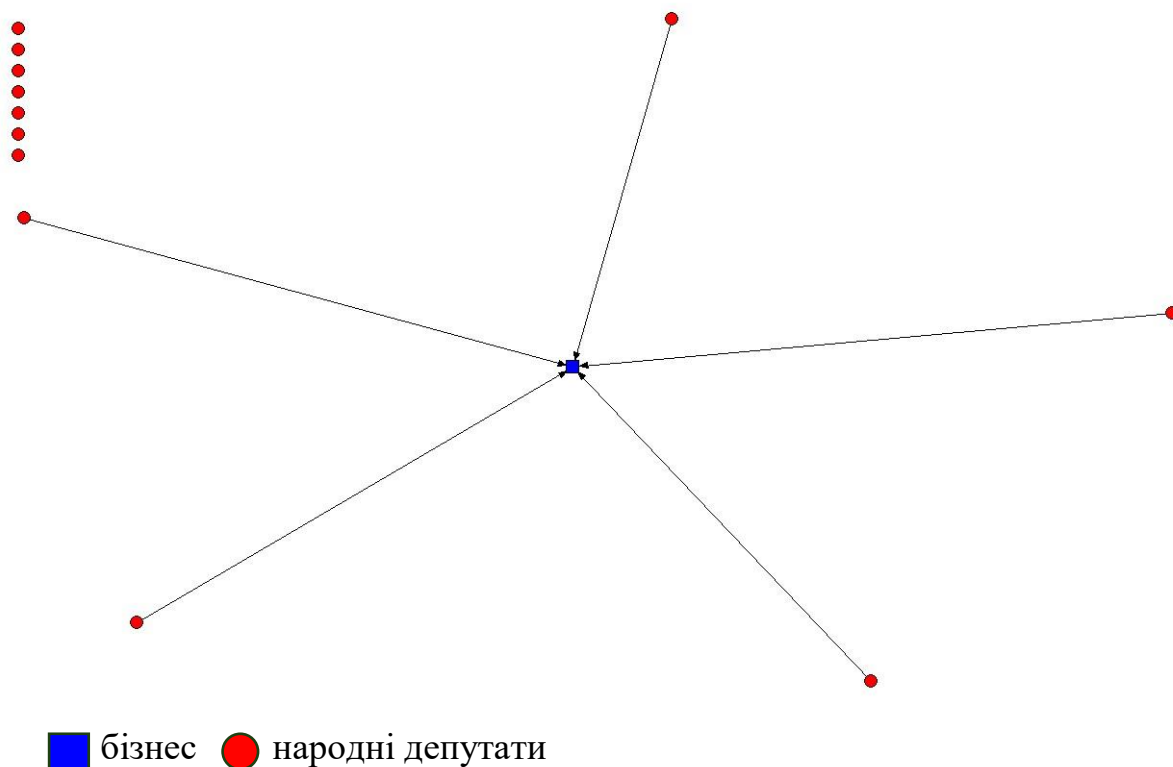

Рис. 2.6.1. Дво модальна мережа: структура приналежності акторів до бізнесу

За графом (рис. 2.6.1) можна побачити, що тільки п'ять з дванадцяти центральних акторів, які подавали законопроекти з корупціогенними ризиками є вихідцями з бізнесу, а саме мали бізнес чи були засновниками певного бізнесу, решта акторів не були дотичні до бізнес-спільноти.

Отже, можна сказати, що гіпотеза про те, що **вихідці з бізнесу частіше подають законопроекти з корупціогенними ризиками** спростована. Можна припустити, що центральні актори були залучені до бізнесу не на пряму та не мають задекларованого бізнесу саме на свою особу. Для перевірки даної гіпотези потрібно провести більш глибоке дослідження акторів та пов'язаного кола осіб з бізнес-спільнотою.

ВИСНОВКИ

Отже, мережевий підхід у дослідженні законодавчих та політичних мереж стає все більш популярним напрямком, не тільки у західному просторі, але й в українських реаліях. Даний метод є актуальним та корисним інструментом у вивченні зв'язків між членами парламенту, профільного комітету під час законотворчої діяльності або ж взаємодії всередині певної партії. Мережевий аналіз, як кількісний метод допомагає дослідити законотворців та політиків, як об'єкт, який має певну взаємодію всередині та поза групою, а також бере участь у процесі прийняття рішення. Ключовими показниками, на які дослідники звертають увагу при вивченні законотворчих мереж, є щільність мережі, за допомогою якої можна визначити наскільки добре є зв'язаною та чи інша мережа акторів; показник центральності, який допомагає виявити ключових акторів у мережі, виміряти загальну кількість зв'язків у групі, а також кількість встановлених зв'язків з іншими групами, що мають більше одного актора; показник близькості, який дозволяє визначити наскільки актор є «близьким» до всіх інших учасників, враховуючи, як прямі, так і опосередковані зв'язки; а також показник серединності, який допомагає виміряти кількість шляхів між вузлами, що проходять через групу або виміряти кількість каналів інформації, які проходять через певного актора мережі.

У ході дослідження було проаналізовано законотворчу мережу депутатів трьох комітетів ВРУ IX скликання на основі співавторства у законопроектах з та без корупціогенних ризиків, а також бізнес мережу, яка складалась з центральних акторів законотворчої мережі депутатів IX скликання, що подавали законопроекти з корупціогенними ризиками. Акторами для аналізу законотворчих мереж були обрані народні депутати від таких трьох профільних комітетів, як Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики, Комітет з питань правоохоронної діяльності та Комітет з

питань економічного розвитку, оскільки згідно з дослідженням Інституту законодавчих ідей «Антикорупційна експертиза законопроектів ВРУ IX скликання, саме у законопроектах від цих трьох комітетів найчастіше були виявлені корупційні ризики фактори у період з вересня 2019 по 31 грудня 2020 року⁴².

Результати емпіричної частини дослідження, проаналізовані за допомогою програмного забезпечення Ucinet for Windows, яке дозволило перевірити сформульовані гіпотези на основі наявних досліджень законодавчих мереж. Зокрема, вдалося підтвердити дві з чотирьох сформульованих припущень. Так, співавторство у поданих законопроектах частіше відбувається на основі партійної приналежності, оскільки центральними законодавцями, які виступали співавтори були народні депутати, які належали до фракції «Слуга народу». Також було з'ясовано, що депутати, які мають статус «новачок», частіше подають законопроекти з корупціогенними ризиками. Так, законотворці, які мали статус «новачок» склали 79% серед числа всіх депутатів, а також «новачки» мають найкращу центральність (топ-12) у законотворчій мережі ВРУ серед трьох профільних комітетів, які подавали законопроекти з корупціогенними ризиками. Також було виявлено, що десять з дванадцяти центральних акторів належать до фракції «Слуга народу», а одинадцять з дванадцяти мають статус «новачок». Припущення про те, що законопроекти з корупціогенними ризиками більшою мірою об'єднують народних депутатів, ніж законопроекти без корупціогенних ризиків не знайшло підтвердження, оскільки результати дослідження показали, що більш зв'язаною була законотворча мережа народних депутатів,

⁴² Інститут законодавчих ідей. Антикорупційна експертиза законопроектів ВРУ IX скликання., [Електронний ресурс] / Інститут законодавчих ідей. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://izi.institute/research/antikorupczijna-ekspertiza-zakonoproektiv-vru-ih-sklikannya-2/>.

які подавали законопроекти без корупціогенних ризиків. Також припущення про те, що вихідці з бізнесу частіше подають законопроекти з корупціогенними ризиками було спростовано, оскільки тільки п'ять з дванадцяти центральних акторів, які подавали законопроекти з корупціогенними ризиками є вихідцями з бізнесу, а саме мали бізнес чи були засновниками певного бізнесу, решта акторів не були дотичні до бізнес-спільноти.

Результати дослідження законодавчих мереж, які побудовані на основі співавторства народних депутатів ВРУ IX скликання у законопроектах з та без корупціогенних ризиків у період 2019-2022 року є практично корисними з низки таких причин. Так, інформація щодо центральності акторів у законотворчій мережі, яка складається з народних депутатів, які є співавторами законопроектів без корупціогенних ризиків, дозволяє виявити найбільш активних законотворців, які здійснюють законотворчу діяльність та мають значний вплив на прийняття рішень. Також структурних властивостей мережі дає змогу зрозуміти, яким чином законотворці співпрацюють між собою, які законотворчі групи можуть мати спільні інтереси та які зв'язки між законотворцями мають значний вплив на у просуванні законопроектів. Так, інформація про центральних акторів у мережі законопроектів з корупціогенними ризиками дозволяє виявити законотворців, які потенційно пов'язані з корупційною діяльністю та який вплив вони можуть мати на інші групи законотворців. Наостанок, виявлення мереж взаємодії між акторами, які подають законопроекти з корупціогенними ризиками є критично значущими для подальшої боротьби з корупцією шляхом викриття та унеможливлення неправомірних дій. Зокрема, дана інформація може бути корисна при розробці стратегій боротьби з політичною корупцією та корупцією у законодавчому процесі.

Список використаних джерел

Богуславська, К. *Мережевий підхід: причини виникнення, напрями дослідження мереж та їх типологізація* [Електронний ресурс] / Богуславська, К. // Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України], (32). – 2006. – Режим доступу до ресурсу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/bohuslavska_merezhevyi.pdf.

Богуславська, К., *Характеристика та інтерпретація параметрів політичних мереж для дослідження політичних акторів*. [Електронний ресурс] / Богуславська, К., // Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України], (36),. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/boguslavska_kharakterystyka.pdf.

Верховна Рада України. Закон України "Про комітети Верховної Ради України" [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – 1995. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%E2%F0#Text>

Горбачик, А. Мережевий підхід до вивчення структури українського парламенту. / Горбачик, А., Жулькевська, О.. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2006. – №3. – С. 161–181.

Економічна правда. Законопроект 5655 – реформа містогвалтування., [Електронний ресурс] / Економічна правда. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/2/694533/>.

Інститут законодавчих ідей. Антикоруційна експертиза законопроектів ВРУ IX скликання., [Електронний ресурс] / Інститут законодавчих ідей. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://izi.institute/research/antikorupczijna-ekspertiza-zakonoproektiv-vru-ih-sklikannya-2/>.

Костюченко Т. С., & Нагорняк, К. Структура зв'язків між депутатами Верховної Ради України 6-го та 7-го скликань: порівняння мереж формування політики. [Електронний ресурс] // Наукові записки НаУКМА.. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/331bee0c-1f9e-4f7f-8107-1fd54006d413/content>.

Українська правда. Просив "плюшки": НАБУ опублікувало матеріали слідства щодо Юрченка. [Електронний ресурс] / Українська правда. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/09/15/7266455/>.

Börzel, T. (1997). What's so special about policy networks? An exploration of the concept and its usefulness in studying European governance. *European Integration online Papers (EIoP)*, 1(16).

Brass, D. J., & Burkhardt, M. E. (1992). Centrality and power in organizations. *Networks and organizations: Structure, form, and action*, 191(215), 198-213.

Brass, D. J., Galaskiewicz, J., Greve, H. R., & Tsai, W. (2004). Taking stock of networks and organizations: A multilevel perspective. *Academy of management journal*, 47(6), 795-817.

- Bratton, K. A., & Rouse, S. M. (2011). Networks in the legislative arena: How group dynamics affect cosponsorship. *Legislative Studies Quarterly*, 36(3), 423-460.
- Burkett, T., & Skvoretz, J. (2001). Political support networks among US senators: Stability and change from 1973 to 1990. *Unpublished manuscript*.
- Caldeira, G. A., & Patterson, S. C. (1987). Political friendship in the legislature. *The Journal of Politics*, 49(4), 953-975.
- Carpenter, D. P., Esterling, K. M., & Lazer, D. M. (2004). Friends, brokers, and transitivity: Who informs whom in Washington politics?. *The journal of Politics*, 66(1), 224-246.
- Desmarais, B. A., Moscardelli, V. G., Schaffner, B. F., & Kowal, M. S. (2015). Measuring legislative collaboration: The Senate press events network. *Social Networks*, 40, 43-54.
- Eulau, H. (1962). Bases of authority in legislative bodies: A comparative analysis. *Administrative Science Quarterly*, 309-321.
- Fenno, R. F. (1973). *Congressmen in committees* (Vol. 6). Little, Brown.
- Fowler, J. H. (2006). Connecting the Congress: A study of cosponsorship networks. *Political analysis*, 14(4), 456-487.
- Freeman, L. C., Borgatti, S. P., & White, D. R. (1991). Centrality in valued graphs: A measure of betweenness based on network flow. *Social networks*, 13(2), 141-154.

Ghinea, G. N. (2022). Social Networks in the Cosponsorship Legislative Behavior: Theoretical Explorations. *Calitatea Vieții*, 33(1), 1-15.

Grossmann, M., & Dominguez, C. B. (2009). Party coalitions and interest group networks. *American Politics Research*, 37(5), 767-800.

Hanneman, R. A. *Introduction to social network methods*. [Электронный ресурс] / Robert Hanneman, Mark Riddle. // Riverside, CA: University of California, Riverside. – 2005. – Режим доступа до ресурсу: https://wiki.gonzaga.edu/dpls707/images/6/6e/Introduction_to_Social_Network_Methods.pdf.

Kessler, D., & Krehbiel, K. (1996). Dynamics of cosponsorship. *American Political Science Review*, 90(3), 555-566.

Kirkland, J. H. (2011). The relational determinants of legislative outcomes: Strong and weak ties between legislators. *The Journal of Politics*, 73(3), 887-898.

Knoke, D., & Kuklinski, J. H. (1982). *Network analysis*/Sage University Papers. N 28.

Monsma, S. V. (1966). Interpersonal relations in the legislative system: A study of the 1964 Michigan House of Representatives. *Midwest Journal of Political Science*, 10(3), 350-363.

Patterson, S. C. (1959). Patterns of interpersonal relations in a state legislative group: The Wisconsin Assembly. *Public Opinion Quarterly*, 23(1), 101-109.

Ringe, N., Victor, J. N., & Gross, J. H. (2013). Keeping your friends close and your enemies closer? Information networks in legislative politics. *British Journal of Political Science*, 43(3), 601-628.

Routt, G. C. (1938). Interpersonal relationships and the legislative process. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 195(1), 129-136.

Tam Cho, W. K., & Fowler, J. H. (2010). Legislative success in a small world: Social network analysis and the dynamics of congressional legislation. *The Journal of Politics*, 72(1), 124-135.

Ward, M. D., Stovel, K., & Sacks, A. (2011). Network analysis and political science. *Annual Review of Political Science*, 14, 245-264.

Wasserman, S., & Faust, K. (1994). Social network analysis: Methods and applications.

Wojcik, S. (2019). Why legislative networks? Analyzing legislative network formation. *Political Science Research and Methods*, 7(3), 505-522.

Young, J. S. (1966). *The Washington Community, 1800-1828*(Vol. 69). Columbia University Press.

АНОТАЦІЯ

Дипломної роботи

Тема: *«Законотворчі мережі та корупційна діяльність»*

Студентка: *Соболь Анастасія Дмитрівна*

Рік навчання, факультет: *2 рік навчання, факультет соціальних наук та соціальних технологій*

Науковий керівник: *старша викладачка, кандидатка соціологічних наук, Костюченко Т.С.*

Рецензент: *Мельниковська І., PhD, доцентка кафедри політології Центрально-Європейського Університету.*

Захищена “ ____ ” _____ 20_ р.

Короткий зміст роботи:

Робота складається зі вступу, двох розділів, які у свою чергу поділяються на підрозділи, висновку, списку використаних джерел. Метою роботи є виявити законотворчу мережу народних депутатів у профільних комітетах ВРУ 9-го скликання. У першому розділі викладені теоретико-методологічні засади дослідження законодавчих мереж та огляд основних показників для дослідження законотворчих мереж за допомогою мережевого аналізу. Другий розділ присвячено висвітленню результатів власного емпіричного дослідження та його основних показників.

Short summary:

The paper consists of an introduction, two chapters divided into subsections, conclusions and a list of references. The purpose of the study is to determine the legislative network of MPs in the specialized committees of the VRU of the 9th convocation. The first section outlines the theoretical and methodological foundations of the study of legislative networks and considers the main indicators for the study of legislative networks using network analysis. The second section is devoted to the results of the author's own empirical research and its main indicators.